

Stanko Janežič | Deca

1.

Tako. Bog bodi z njo!»

Mizar Bratko je mignil sosedu. Dvignila sta pokrov, ki je ves črn in neizprosno svečan slonel ob zadnji steni.

Smrten molk je zajel sobo. Oči vseh so se zapičile v moža in pokrov. Že sta bila pri rakvi, že sta se vzpela, zdaj zdaj bosta zakrila mrliča. »Mamika! Mamika!«

Grozoten krik je razdrl tišino. Trinajstletna Trezika ni mogla več vzdržati. Zakričalo ji je iz srca in jo bliskoma vrglo pred mrtvaški oder. Z vso silo je bušila v sovražni pokrov, da je prestrašena dedca skoro prevrglo. Toliko da jima ni pokrov zdrknil iz rok. Nato se je prehitila prek izpitega trupla, ga objemala in strastno poljubljala blede obraz. In solze so tekle, tekle in še ji je vpilo iz srca:

»Ne, mamika, ne bodo vas zabili, ne, nikdar! Saj sem jaz pri vas, jaz, vaša Trezika!«

Za hip si je oddahnila, pa je spet zahlipala z vso silo.

In za Treziko so vzdihovali in jokali vsi, kot da jim je ona odprla srce in oči.

Najstarejša sestra Milika — imela je petnajst let in je bila gluha in nema — je vsa neznatna slonela ob postelji in debele solze so ji polzele po bledem licu.

Desetletni Jakob se je počasi bližal Treziki in si z rokami brisal oči. Pa se je umaknil, se oprijel Milikine janke in žalostno zatulil.

Ostali trije, Franček, Štefica in Vinko so se boječe stiskali k babici ob peči. Izprva so začudeno gledali zdaj Treziko, zdaj Miliko in Jakoba, potem pa so se drug za drugim zagnali v glasen jok. Babica jih je vsa obupana mirila, pa ni nič pomagalo. Še sama je v svoji slabotnosti zadrgetala in skrila bolešno razoran obraz v okorele dlani.

»Mene bi vzel, mene, ne njo!« je v mislih očitala Bogu. »Pred dobrim mescem si ugrabil njega, zdaj njo. O Bog, da nisem stara in izkušena, bi rekla, da si krivičen. Kaj čem, kaj čem zdaj s to nebogljeno deco!«

Za hip je otopela v mislih, vse ji je izpadlo iz spomina. Pa je zaslišala Treziko. Dvignila je glavo, sklenila roke in glasno zajavkala:

»O Jezus, Jezus Križani, ti se me usmili!«

In se je zavedela svoje dolžnosti. Naglo je stopila, toliko da se ni prevrgla sred sobe, ker njene noge so bile stare in protinaste.

»Trezika, Trezika! Bodi pametna! Pomiri se!«

Zgrabila jo je za roko in jo skušala potegniti k sebi. Pa ni šlo. Deklina se je še bolj oklenila mrliča in kričala:

»Ne damo mamike, ne damo!«

In zganila sta se Milika in Jakob in v jok so se sprostiti Franček in Štefica in Vinko.

In so se vzravнали in žalostno odločno vpili:

»Ne damo mamike, ne damo!«

2.

Množica na dvorišču je bila tiha in temna.

Priletni župnik je hodil okoli krste, blagoslavljal in molil. Nato se je ustavil in njegov visoki glas je bolešno segal v dušo.

Zapeli so pevci, boječe, žalostno.

Kaplan, ki je stal ob župniku visok in lep, je sklonil glavo. Njegov otroški obraz je drhtel v zagrenjenosti. Videl je pred sabo dom, velik in topel, videl je kmetijo, obširno in dišečo, a dom je — prazen in kmetija je — mrtva. Gospodarja ni, gospodinje ni.

In videl je pred sabo deco. Ko je pokojnica umirala, je bil pri njej. Svetega olja ji je prinesel. In njene zadnje besede so bile: »Moja deca...«

Šestkrat je visela med življenjem in smrtjo, slednjič je za sedmega črvička žrtvovala razkrižano telo. Sam je krstil dovolj krepkega otročka in še na svoje ime.

»Janez naj bo, Jezusov ljubljenec,« je bilo razbrati s tiho nasmejanih ustnic materinih. »In o da bi bil, kot ste vi, gospod kaplan, in kot je bil nedolžni učenec Njegov: tih in svet glasnik Gospodov!«

Kaplan Janez se je zdrznil. Preveč je utonil v mehke misli.

Pevci so utihnili. Mizar Bratko, ki je rakve delal in pri pogrebih vse uravnaval in vodil, je stopil pred krsto, se obrnil proti hišnim vratom in se mesto pokojnice s pojočim basom poslovil:

»Z Bogom ostani, dom in kmetija.«

Tedaj je spet bruhalo iz Trezike. Prej se je že nekako umirila. Pevci so jo zazibali v sanjavo brezčutnost. Zdaj se je znova zavedela.

»Mamika, mamika!«

Kričala je in tulila, hropeče poljubljala rakev, nato besno grebla z nohti vanjo, teptala z nogami in vpila, vpila.

»Saj je znorela,« je zaznal mizar Bratko. Stopil je k njej in jo rahlo prijel za ozka ramena. Izvila se mu je, zbesnela in se drla še bolj, da je bilo vsem nerodno.

Gluha in nema Milika je nepremično stala zadaj in strmela predse. Njene oči so bile suhe in grozne in v lice je bila bleda, bleda ko smrt.

Jakob se je držal njene janke, solze so se umazano zasušile na drobnemu licu, jokavi glas je zastal v onemoglosti in deček bi najraje umrl.

Babica se ni mogla več držati pokonci. Dva moža sta jo podpirala.

»Trezika, Trezika, kaj delaš?« je vsa trhla momljala predse. »O deca, dečica moja, kaj bo, kaj bo? — In jaz naj bom vaša mati in oče, jaz, ki do vratu stojim v grobu in se mi že glava sklanja vanj. In gospodar in gospodinja naj bom domu in kmetiji in... o Jezus, Jezus Križani, ti se me usmili!«

Babica je pobožala malo Štefico, ki je že pozabila jokati. Poslušala je čudno godrnjanje starke in se zazrla v Treziko, pa ni nič razumela. Ko se je je dotaknila hrapava, trepetajoča roka, je začela smrkati.

Franček in Vinko sta stala v prvi vrsti. Junaško sta opazovala ves obred, zlasti ministranta v lepih opravah sta jima ugajala. Ponosna sta bila na gospoda župnika, gospoda kaplana, na pevce in tudi na to, da je bila taka množica ljudi na njihovem dvorišču, domačih in tujih. Ko pa je začela žalovati in besneti Trezika, sta tudi sama sklonila glavo; nista več zadrževala solz in sta Treziki pomagala kričati.

Babici je bilo hudo.

»In Janezek, ti nedolžni Janezek, kaj bo pa s tabo,« se je spomnila na novorojenca, ki ga je za te dni vzela k sebi Bratkovica.

»O, srečen si še, otročiček, ki ne veš, kaj se s tabo in svetom godi.« Skoraj nasmejala se je. Pa je takoj zavzdihnila in se sklonila še niže.

»Poslednje breme zame in morda najtežje.«

Trezika je še zmerom kričala in divjala vsa zaripla, penasta in razmršena.

Ljudje so gledali in si brisali oči, se usekovali in tolažili. Zijali so ko bebci in v grozi tonili v nemoč in neznatnost.

Tedaj je mizar Bratko krepko prijel Treziko in jo potisnil na stran. Odločno je mahnil nosačem. Pristopili so in počasi dvignili rakev.

3.

Vse je bilo belo, belo, le sprevod je bil črn, črn.

Sneg je zapadel visoko in vse Krčevine so se zibale v nedolžnosti. Samo tam na strani je motila šuma in v ozadju je razposajeno mežikal Vinski vrh.

Spredaj pa je z odprtimi kamnoseki grozil Hum. Skopnele so gorice, potuhnile so se kočke in še cerkev na vrhu se je zamajala. Pošastne jame kamnosekov pa so rasle, rasle kot rane...

Iz cerkvice je zazvonilo.

»No, hvala Bogu, še si živa, še si naša, tudi ob najtežji uri. Le daj, le pozvanjaj nam zdaj v strašno praznoto srca, ti, ti naša — mamika.«

Milika in Trezika in Jakob — ostali trije so ostali doma pri babici — so hodili za rakvijo. Bratkovica in stara Kolarička sta jih podpirali. Molčali so. Dobro jim je delo zvonjenje in lepa se jim je zdela bela pokrajina. Samo tiste umazane jame tam gori...

Sprevod je bil dolg in žalostno glasen. Otroci, moški in ženske, vse je molilo rožni venec, v sredi pa se je zibala krsta, pred njo oba duhovnika, ministranta in pevc.

Župnik je v misli sestavljal besede, ki jih bo govoril ob grobu: »Kaj bo z nebogljeno deco, če se nikdo ne pobriga zanjo? Čujte, ljudje božji, srce imate, ne pozabite na dečico. In za grunt skrbite. Saj veste, da zemlja zahteva ljubezni in delavnih rok...«

Prišli so mimo hiše, svetle in košate. Glasen hrušč je prihajal iz notranjosti. Harmonika je vreščala, vmes so se drli posamezni moški glasovi, vrteči se pari so udarjali s petami ob tla in tu pa tam je pozavčin korajžno zahuškal.

Slavili so gostijo.

Sprevod je šel mimo in grozna bolest je zajela duše. Še srčnejša je bila molitev.

»Zdrava Marija..., ki je za nas težki križ nesel.«

Kaplan Janez je stopal na ozko in obraz mu je žarel.

»Naj bom tvoj Simon iz Cirene, ves nizek, voljan, a močan, močan. Tudi za to ljudstvo naj ga nosim in za to dečico, vso neizkušeno, ki bi ji križ strl dušo in srce.«

Kaplan Janez se je lahko nasmehnil in toplo mu je bilo pri srcu.

Že je videl pred sabo grunt in vrednega oskrbnika na njem. In dozorevajoča deca so delavna: vse sama opravijo, ker ljubijo zemljo in dom. In študenta imajo pri hiši: Janeza. Kako je priden in pameten. Že je dovršil gimnazijo. In bogoslovje. Že daruje prvo mašo: za pokojnega očeta in mater.

Kaplan Janez se je zasmejal na glas.

Pa se je hipoma zdrznil.

Nekdo je molil z globokim glasom: »Ki je za nas križan bil.«

Iz lučanske cerkvice je zvonilo tiho in žalostno. Sprevod se je bližal grobu.